

การพัฒนาเมืองผ่านเทศกาลและการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดสงขลา*

FESTIVAL-LED URBAN DEVELOPMENT AND COMMUNITY ENGAGEMENT IN SONGKHLA PROVINCE

ภัททิรา กลิ่นเลขา*, ไชยยะ ธนพัฒน์ศิริ, ชนาธิป สีนิน

Phatthira Klinlekha*, Chaiya Thanapatnsiri, Chanathip Lenin

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สงขลา ประเทศไทย

Faculty of Industrial Education and Technology, Rajamangala University of Technology Srivijaya, Songkhla, Thailand

*Corresponding author E-mail: Phattira.k@rmutsv.ac.th

*Tel: 086-062-6431

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาเมืองผ่านเทศกาลและการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดสงขลา” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์บทบาทของเทศกาลและอีเวนต์ต่อการพัฒนาเมืองจังหวัดสงขลา 2) ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการขับเคลื่อนกิจกรรมเมือง และ 3) พัฒนาโมเดลการพัฒนาเมืองผ่านเทศกาลและการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดสงขลา วิจัยเป็นแบบเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และเวทีเสวนาในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้แทนภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้ประกอบการ นักวิชาการ และภาคประชาชน จำนวน 40 คน คัดเลือกแบบเจาะจง วิเคราะห์เนื้อหาและวิเคราะห์ประเด็นหลัก ผลการวิจัยพบว่า เทศกาลและอีเวนต์มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาจังหวัดสงขลาในมิติเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยช่วยกระตุ้นการใช้จ่าย สร้างรายได้แก่ผู้ประกอบการ ดึงดูดนักท่องเที่ยว สร้างความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่น พัฒนาพื้นที่การเรียนรู้ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ทั้งนี้ เทศกาลเป็นกลไกในการกระตุ้นเศรษฐกิจ สร้างภาพลักษณ์ และยกระดับประสบการณ์การท่องเที่ยว แต่พบข้อจำกัดด้านการบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน การบริหารจัดการ และความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานเมือง ผู้วิจัยได้พัฒนา “Event for City Model: 4P+3E” ประกอบด้วยความร่วมมือจาก 4 ภาคส่วน คือ ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และภาควิชาการ/วิชาชีพ ร่วมกับยุทธศาสตร์การพัฒนา 3 ด้าน คือ การสร้างอัตลักษณ์และประสบการณ์เมือง การพัฒนาระบบนิเวศและโครงสร้างพื้นฐานเมือง และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมควบคู่กับการสร้างสมดุลระหว่างการเติบโตทางเศรษฐกิจกับคุณภาพชีวิตของชุมชน โมเดลสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเมืองผ่านเทศกาล โดยความร่วมมือของทุกภาคส่วนเพื่อสร้างความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ การท่องเที่ยว และคุณภาพชีวิตของประชาชนในระยะยาว

คำสำคัญ: การพัฒนาเมืองผ่านเทศกาล, เมืองเทศกาล, การมีส่วนร่วมของชุมชน, เศรษฐกิจสร้างสรรค์, การพัฒนาเมืองด้วยกิจกรรมอีเวนต์

Abstract

This study, Festival-Led Urban Development and Community Engagement in Songkhla Province, aimed to: 1) examine the role of festivals and events in urban development in Songkhla Province; 2) explore community engagement and stakeholder participation in driving urban activities; and 3) develop a model for festival-led urban development through collaborative

participation. A qualitative research approach was employed using in-depth interviews, focus group discussions, and public forums. Data were collected from 40 key informants representing government agencies, private-sector organizations, entrepreneurs, academics, professionals, and community groups through purposive sampling. The data were analyzed using content analysis and thematic analysis. The findings indicate that festivals and events play a vital role in the economic, social, and cultural development of Songkhla Province. They contribute to local economic growth by stimulating spending, generating income for businesses, and attracting visitors. In addition, festivals strengthen local identity, enhance civic pride, create opportunities for cultural learning, and encourage active participation among residents and stakeholders. Festivals also function as strategic tools for place branding, tourism development, and the creation of memorable urban experiences. However, several challenges were identified, including limited integration among organizations, fragmented management practices, and inadequacies in urban infrastructure and support systems. Based on the findings, the study proposes the Event for City Model: 4P+3E as a framework for festival-led urban development. The model emphasizes collaboration among four key sectors public, private, people, and professional/academic sectors (4P) and integrates three strategic dimensions: enhancing city identity and experience, strengthening urban ecosystems and infrastructure, and promoting inclusive participation while balancing economic growth with community well-being (3E). The model provides practical guidance for policymakers and stakeholders seeking to leverage festivals as instruments for sustainable urban development. It highlights the importance of cross-sector collaboration in creating a balanced relationship among economic development, tourism promotion, and quality of life, thereby contributing to the long-term sustainability of Songkhla Province.

Keywords: Festival-led Urban Development, Festival City, Community Engagement, Creative Economy, Event-led Development

บทนำ

การพัฒนาเมืองในปัจจุบันไม่ได้มุ่งเน้นเพียงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานหรือเศรษฐกิจเชิงกายภาพเท่านั้น แต่ยังให้ความสำคัญกับการสร้างอัตลักษณ์เมือง การสร้างประสบการณ์ทางวัฒนธรรม และการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ โดยเฉพาะการใช้เทศกาลและอีเวนต์เป็นกลไกในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์และการท่องเที่ยว ซึ่งได้รับความสนใจอย่างแพร่หลายในหลายประเทศภายใต้แนวคิด Festival City และ Event-led Urban Development ทั้งนี้ แนวคิดเมืองสร้างสรรค์ (Creative City) ของ Landry, C. อธิบายว่า เมืองควรใช้ทุนทางวัฒนธรรม ความคิดสร้างสรรค์ และกิจกรรมสาธารณะในการสร้างพลวัตทางเศรษฐกิจและสังคม (Landry, C., 2008) ขณะที่ Richards, G. ระบุว่า เทศกาลและวัฒนธรรมเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างประสบการณ์เมือง (City Experience) และช่วยเพิ่มศักยภาพการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวของเมืองในระดับนานาชาติ (Richards, G., 2018) นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ขององค์การสหประชาชาติ ที่ให้ความสำคัญกับการนำทุนทางวัฒนธรรมมาสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ (UNCTAD, 2019)

ในปัจจุบัน หลายเมืองได้ใช้เทศกาลและอีเวนต์เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างภาพลักษณ์เมือง (City Branding) กระตุ้นเศรษฐกิจและส่งเสริมการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม การพัฒนาเมืองผ่านเทศกาลยังเผชิญข้อจำกัดด้านการบริหารจัดการ การบูรณาการความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Getz, D. ที่อธิบายว่า แม้เทศกาลจะสามารถทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการกระตุ้นเศรษฐกิจและสร้างการเดินทางซ้ำ แต่หากขาดการจัดการที่เหมาะสมอาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของชุมชนและความยั่งยืนของเมืองได้ (Getz, D., 2010) ขณะเดียวกัน Florida, R. เสนอว่า เมืองที่สามารถดึงดูดกลุ่มคนสร้างสรรค์ (Creative Class) ได้ จำเป็นต้องมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม พื้นที่กิจกรรมสร้างสรรค์ และเปิดโอกาสให้ผู้คนมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาเมืองผ่านเทศกาลไม่สามารถขับเคลื่อนด้วยภาครัฐเพียงฝ่ายเดียว แต่จำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากหลายภาคส่วน (Florida, R., 2002) ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา แนวคิด Festival City ได้พัฒนาไปสู่การมองเทศกาลในฐานะกลไกสำคัญของการสร้างมีชีวิตชีวาของเมือง (Eventful City) ซึ่งไม่ได้มุ่งเพียงการดึงดูดนักท่องเที่ยวแต่ยังรวมถึงการสร้างอัตลักษณ์เมือง การพัฒนาพื้นที่สาธารณะและการเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมของคนในพื้นที่ (Richards, G., 2023) ขณะเดียวกัน การพัฒนาเมืองผ่านกิจกรรมหรือ Event-led Urban Development ได้รับความสนใจมากขึ้นในฐานะเครื่องมือเชื่อมโยงการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ผ่านความร่วมมือของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายระดับ (Karic, S., & Diller, C., 2023)

จังหวัดสงขลาเป็นหนึ่งในจังหวัดท่องเที่ยวที่สำคัญของภาคใต้ โดยในปี 2567 มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้าพื้นที่จำนวน 6.99 ล้านคน สร้างรายได้ทางการท่องเที่ยวกว่า 50,286 ล้านบาท ซึ่งสะท้อนถึงศักยภาพของจังหวัดในการใช้เทศกาลและอีเวนต์เป็นเครื่องมือในการพัฒนาเมือง กระตุ้นเศรษฐกิจและเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวของพื้นที่ (National Statistical Office, 2025) มีศักยภาพทั้งด้านเศรษฐกิจ การท่องเที่ยว อาหาร พหุวัฒนธรรม และการเป็นศูนย์กลางการเดินทางของภูมิภาค โดยเฉพาะพื้นที่หาดใหญ่และเมืองสงขลาที่มีการจัดเทศกาลและอีเวนต์อย่างต่อเนื่อง ทั้งเทศกาลอาหาร งานดนตรี งานวัฒนธรรม และกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว ซึ่งงานวิจัยของ ณัฐกานต์ รัตนพันธุ์ และคณะ พบว่า จังหวัดสงขลาที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นเมืองไมซ์และเมืองอีเวนต์ของกลุ่ม IMT-GT เนื่องจากมีความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน โรงแรม ศูนย์ประชุม และกิจกรรมทางวัฒนธรรม (ณัฐกานต์ รัตนพันธุ์ และคณะ, 2560) ขณะที่งานวิจัยของ โชติพงษ์ บุญฤทธิ์ พบว่า การพัฒนาเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวในเขตเทศบาลนครสงขลาจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชน และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสม (โชติพงษ์ บุญฤทธิ์, 2559) นอกจากนี้ งานวิจัยของ บัญญัติ แพรกปาน และคณะ ยังสะท้อนว่า การพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าสงขลาควรอาศัยความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนในการอนุรักษ์อัตลักษณ์เมืองและพัฒนาพื้นที่อย่างยั่งยืน (บัญญัติ แพรกปาน และคณะ, 2568)

จากงานวิจัยที่ผ่านมาได้ศึกษาประเด็นด้านการท่องเที่ยว เมืองสร้างสรรค์ และเทศกาลในจังหวัดสงขลา แต่ยังไม่พบการศึกษาเชิงบูรณาการที่เชื่อมโยงบทบาทของเทศกาล การมีส่วนร่วมของชุมชน และการพัฒนาโมเดลการพัฒนาเมืองในบริบทจังหวัดสงขลาโดยตรง นอกจากนี้ภายหลังการเผชิญวิกฤตอุทกภัยครั้งใหญ่ในปี พ.ศ. 2568 เมืองหาดใหญ่จำเป็นต้องเร่งกระบวนการฟื้นฟูและพัฒนาเมืองใหม่ ทั้งในมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และภาพลักษณ์เมือง เพื่อสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนให้แก่เมืองในระยะยาว จากการจัดเวที “Event for City: เวทีร่วมคิด ร่วมทำ สู่การพัฒนาเมืองร่วมกัน” พบว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากหลายภาคส่วนมีความคิดเห็นร่วมกันว่า การพัฒนาเมืองผ่านเทศกาลจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และสถาบันการศึกษา รวมถึงการออกแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของเมืองและความต้องการของชุมชน โดยชุมชนควรมีบทบาทในฐานะ “เจ้าของพื้นที่” และได้รับประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเป็นธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของ Arnstein, S. R. ที่ชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องเปิดโอกาสให้

ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและกำหนดทิศทางการพัฒนาเมืองอย่างแท้จริง (Arnstein, S. R., 1969) ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาบทบาทของเทศบาลและการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการพัฒนาเมืองจังหวัดสงขลา เพื่อนำไปสู่การพัฒนา “Event for City Model” อันเป็นแนวทางในการพัฒนาผ่านเทศบาลที่สร้างสมดุลระหว่าง เศรษฐกิจ การท่องเที่ยว และคุณภาพชีวิตของชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์บทบาทของเทศบาลและอีเวนต์ต่อการพัฒนาเมืองจังหวัดสงขลา
2. เพื่อสำรวจการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการขับเคลื่อนกิจกรรมเมือง
3. เพื่อพัฒนาโมเดลการพัฒนาเมืองผ่านเทศบาลและการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดสงขลา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาเมืองผ่านเทศบาลและการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดสงขลา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมุ่งศึกษาบทบาทของเทศบาลและการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการพัฒนาเมืองจังหวัดสงขลา เพื่อนำไปสู่การพัฒนาโมเดลสำหรับการพัฒนาเมืองผ่านเทศบาลอย่างยั่งยืน

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับการจัดเทศบาล การท่องเที่ยว และการพัฒนาเมืองในจังหวัดสงขลา ประกอบด้วย ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน ภาควิชาการ ผู้ประกอบการ และผู้จัดกิจกรรม

กลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลที่มีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการจัดเทศบาลหรือการพัฒนาเมืองไม่น้อยกว่า 3 ปี และมีบทบาทในการขับเคลื่อนกิจกรรมในจังหวัดสงขลา จำนวน 40 คน ประกอบด้วย

1. ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐด้านการท่องเที่ยวและการพัฒนาเมือง จำนวน 10 คน
2. ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว โรงแรม ร้านอาหาร และธุรกิจสร้างสรรค์ จำนวน 6 คน
3. ผู้จัดกิจกรรมและผู้ประกอบการอีเวนต์ จำนวน 6 คน
4. นักวิชาการด้านบริหารธุรกิจ การท่องเที่ยว และการสื่อสาร จำนวน 8 คน
5. ตัวแทนชุมชนและภาคประชาชนในพื้นที่จังหวัดสงขลา จำนวน 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

1. แนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)
2. แนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)
3. แบบบันทึกการสังเกตการณ์
4. การจัดเวทีเสวนา “Event for City: เวทีร่วมคิด ร่วมทำ สู่อการพัฒนาเมืองร่วมกัน” จำนวน 2 ครั้ง

ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเมืองเทศบาล (Festival City) เศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) การพัฒนาเมืองผ่านกิจกรรมอีเวนต์ (Event-led Urban Development) และการมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Participation)

ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์และแนวคำถามเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิด้านการสื่อสาร การท่องเที่ยว และการวิจัยเชิงคุณภาพ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความเหมาะสมของภาษา และความสอดคล้องของประเด็นคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากนั้นนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้จริง

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือน เมษายน 2569 โดยใช้วิธีการดังนี้

1. การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นรายบุคคล
2. การสนทนากลุ่มร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่
3. การจัดเวทีเสวนา “Event for City” เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาเมืองผ่านเทศกาล

4. การศึกษาเอกสาร งานวิจัย และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมือง การท่องเที่ยว และเทศกาลในจังหวัดสงขลา

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์ประเด็นหลัก (Thematic Analysis) โดยดำเนินการจัดหมวดหมู่ข้อมูล จำแนกประเด็นสำคัญ และสังเคราะห์แบบสามเส้า (Data Triangulation) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และเวทีเสวนา เพื่อนำไปสู่การพัฒนา Event for City Model ข้อมูลทั้งหมดถูกถอดเทปคำสัมภาษณ์ ตรวจสอบความถูกต้องโดยผู้ให้ข้อมูลบางส่วน (Member Checking)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาเมืองผ่านเทศกาลและการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดสงขลา” ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์บทบาทของเทศกาลและอีเวนต์ต่อการพัฒนาเมืองจังหวัดสงขลา

พบว่า เทศกาลและอีเวนต์มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเมืองจังหวัดสงขลาในหลายมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ การท่องเที่ยว สังคม วัฒนธรรม และภาพลักษณ์ของเมือง โดยผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่า จังหวัดสงขลา โดยเฉพาะพื้นที่หาดใหญ่ และเมืองสงขลา มีศักยภาพสูงในการพัฒนาเมืองผ่านเทศกาล เนื่องจากมีทุนทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ทั้งด้านอาหาร วิถีชีวิต พหุวัฒนธรรม เมืองเก่าที่มีเอกลักษณ์ รวมถึงศักยภาพด้านการแพทย์ การศึกษา อุตสาหกรรมยางพารา ภาคเกษตรกรรม และการเป็นศูนย์กลางการค้าปลีกค้าส่งของภาคใต้ ซึ่งล้วนเป็นต้นทุนสำคัญในการสร้างกิจกรรมเมืองและพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์

ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนว่า ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา จังหวัดสงขลา มีการจัดเทศกาลและอีเวนต์เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งกิจกรรมด้านอาหาร ดนตรี กีฬา ศิลปะ วัฒนธรรม และกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยเฉพาะในพื้นที่หาดใหญ่และเมืองเก่าสงขลา ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ช่วยสร้างความคึกคักให้กับเมือง และก่อให้เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจในระดับท้องถิ่นอย่างชัดเจน ทั้งในกลุ่มผู้ประกอบการร้านอาหาร โรงแรม คาเฟ่ ตลาดชุมชน และผู้ค้ารายย่อย อีกทั้งยังช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้ามาในพื้นที่มากขึ้น และเพิ่มโอกาสในการเกิดการท่องเที่ยวซ้ำ

อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาพบว่า แม้หาดใหญ่จะเป็นเมืองเศรษฐกิจสำคัญของภาคใต้ แต่ยังมีข้อจำกัดสำคัญในฐานะ “เมืองทางผ่าน” ที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มักใช้เวลาพำนักระยะสั้นก่อนเดินทางต่อไปยังพื้นที่อื่น ส่งผลให้เมืองยังขาดกิจกรรมหรือประสบการณ์ที่สามารถสร้างแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวใช้เวลาอยู่ในพื้นที่นานขึ้น ด้วยเหตุนี้ ผู้ให้ข้อมูลจึงมองว่า “เทศกาลและอีเวนต์” เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาเมือง เพราะสามารถช่วยสร้างแรงดึงดูดทางการท่องเที่ยว กระตุ้นการใช้จ่าย และเพิ่มระยะเวลาการพำนักของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะกิจกรรมที่สามารถสร้างประสบการณ์ใหม่ ความหลากหลาย และแรงจูงใจในการเดินทางซ้ำ

นอกจากนี้ ผู้ให้ข้อมูลจำนวนมากยังเสนอว่า หาดใหญ่ สงขลาควรพัฒนาเมืองจาก “Event City” ไปสู่ “Festival City” ผ่านการสร้างเทศกาลที่มีอัตลักษณ์เฉพาะของเมือง ทั้งด้านอาหาร พหุวัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชน และกิจกรรมสร้างสรรค์ร่วมสมัย เพื่อสร้างภาพจำและยกระดับภาพลักษณ์เมืองในระยะยาว โดยมองว่า เมืองที่มี

เทศกาลหรือกิจกรรมสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่องจะช่วยสร้างการจดจำและการรับรู้ต่อเมืองได้มากขึ้น รวมถึงสามารถพัฒนาประสบการณ์เมือง (City Experience) ที่แตกต่างจากเมืองท่องเที่ยวอื่นได้

ในมิติด้านเศรษฐกิจ ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่า เทศกาลและอีเวนต์มีบทบาทในการกระจายรายได้สู่ผู้ประกอบการรายย่อย ชุมชน และธุรกิจ Micro SME ทั้งยังสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจให้แก่ร้านค้าท้องถิ่น ผู้ประกอบการสร้างสรรค์ และธุรกิจบริการในพื้นที่ โดยหลายฝ่ายมองว่าการจัดเทศกาลอย่างต่อเนื่องจะช่วยสร้างแรงกระตุ้นทางเศรษฐกิจและทำให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจในเมืองอย่างมีนัยสำคัญ

ขณะเดียวกัน ในมิติด้านสังคมและวัฒนธรรม ผู้ให้ข้อมูลมองว่า เทศกาลช่วยสร้างพื้นที่สาธารณะและพื้นที่การเรียนรู้ให้กับคนในชุมชน เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม ถ่ายทอดเรื่องราวของชุมชนและสร้างความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง โดยในหลายกิจกรรมยังกลายเป็นพื้นที่เชื่อมโยงคนรุ่นใหม่กับวัฒนธรรมท้องถิ่นและช่วยสร้างความรู้สึกร่วมกันของเมืองร่วมกันของคนในพื้นที่

แม้ว่าจังหวัดสงขลาจะมีศักยภาพด้านกิจกรรมเมืองค่อนข้างสูง แต่ผลการวิจัยยังพบข้อจำกัดสำคัญหลายอย่าง โดยเฉพาะปัญหาด้านการบริหารจัดการที่ยังขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หลายกิจกรรมยังดำเนินงานในลักษณะแยกส่วน ขาดแผนงานหรือปฏิทินกิจกรรมเมืองที่ชัดเจน ส่งผลให้เกิดปัญหาด้านการสื่อสาร การประชาสัมพันธ์ และการเชื่อมโยงกิจกรรมระหว่างพื้นที่ นอกจากนี้ ยังพบข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ระบบขนส่งสาธารณะ พื้นที่จอดรถ การจัดการขยะ และผลกระทบด้านการจราจรในช่วงการจัดกิจกรรม ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในบางพื้นที่

ผลการวิจัยจึงสะท้อนให้เห็นว่า เทศกาลและอีเวนต์สามารถเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาเมืองจังหวัดสงขลาได้อย่างมีศักยภาพ หากมีการออกแบบกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับอัตลักษณ์ของพื้นที่ ควบคู่กับการพัฒนาระบบบริหารจัดการ ความร่วมมือระหว่างภาคส่วน และการสร้างสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ การท่องเที่ยว และคุณภาพชีวิตของชุมชน เพื่อให้การพัฒนาเมืองผ่านเทศกาลสามารถดำเนินไปได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว (ผู้แทนภาคธุรกิจเอกชน ข, 2569)

“หากเมืองมีเทศกาลหรือกิจกรรมที่ต่อเนื่อง คนในพื้นที่จะรู้สึกว่ามีชีวิต และเกิดความภูมิใจที่บ้านของตัวเองกลายเป็นพื้นที่ที่ผู้คนอยากเดินทางมาเยือน” (ผู้ประกอบการท่องเที่ยว ก, 2569)

“อีเวนต์ไม่ได้เป็นแค่กิจกรรมตึ๊งนักท่องเที่ยว แต่เป็นพื้นที่ที่ทำให้คนในเมืองกลับมารู้สึกเชื่อมโยงและเป็นเจ้าของเมืองร่วมกันอีกครั้ง” (ตัวแทนชุมชนเมืองสงขลา ก, 2569)

“เทศกาลช่วยสร้างทั้งเศรษฐกิจและความรู้สึกทางใจ เพราะเมื่อเมืองคึกคัก คนในพื้นที่ก็รู้สึกภูมิใจในอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตัวเองมากขึ้น” (ผู้แทนภาคธุรกิจเอกชน ก, 2569)

“เมืองที่มีอีเวนต์อย่างต่อเนื่อง จะทำให้คนไม่มองหาดใหญ่เป็นแค่เมืองทางผ่าน แต่เป็นเมืองที่มีประสบการณ์และเรื่องราวให้น่าจดจำ” (ผู้แทนหอการค้า ก, 2569)

2. ผลการสำรวจการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการขับเคลื่อนกิจกรรมเมือง

พบว่า การพัฒนาเมืองผ่านเทศกาลและอีเวนต์อย่างยั่งยืน จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน ภาควิชาการ และผู้ประกอบการในพื้นที่ โดยผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มองตรงกันว่า การทำงานร่วมกันของทุกภาคส่วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้กิจกรรมเมืองสามารถขับเคลื่อนได้อย่างต่อเนื่องและเกิดประโยชน์ต่อพื้นที่อย่างแท้จริง ที่ผ่านมการจัดกิจกรรมของเมืองยังขาดการบูรณาการและมีลักษณะต่างฝ่ายต่างจัด ส่งผลให้เกิดความซ้ำซ้อน การแข่งขันกันเอง และขาดทิศทางร่วมของเมือง

ภาครัฐถูกมองว่ามีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบาย สนับสนุนงบประมาณ อำนวยความสะดวก และพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของเมืองเพื่อรองรับกิจกรรมต่าง ๆ ขณะที่ภาคเอกชนมีบทบาทในการสนับสนุนงบประมาณ การตลาด และการสร้างความน่าสนใจให้กับกิจกรรมผ่านแนวคิดสร้างสรรค์และการบริหารจัดการ

แบบมืออาชีพ ส่วนภาควิชาการมีบทบาทในการสนับสนุนองค์ความรู้ งานวิจัย การวางยุทธศาสตร์ และการเชื่อมโยงข้อมูลเพื่อพัฒนาแนวทางการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่

ผู้ให้ข้อมูลจำนวนมากสะท้อนว่า ชุมชนคือหัวใจสำคัญของการพัฒนาเมืองผ่านเทศบาล เนื่องจากคนในพื้นที่เป็นผู้ที่เข้าใจบริบททางสังคม วัฒนธรรม และอัตลักษณ์ของเมืองได้ดีที่สุด โดยภาคประชาชนและตัวแทนชุมชนมองว่า ความยั่งยืนของอีเวนต์จะเกิดขึ้นได้เมื่อชุมชนรู้สึกเป็น “เจ้าของร่วม” ของกิจกรรม ไม่ใช่เพียงผู้ได้รับผลกระทบจากการใช้พื้นที่สาธารณะหรือการปิดเส้นทางจราจรเท่านั้น ดังนั้น การเปิดพื้นที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่กระบวนการคิด ออกแบบกิจกรรม การรับฟังความคิดเห็น ตลอดจนการร่วมตัดสินใจและกำหนดทิศทางการพัฒนาเมือง จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยสร้างการยอมรับและลดความขัดแย้งในพื้นที่

ผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ต้น มักได้รับการสนับสนุนและความร่วมมือจากคนในพื้นที่มากกว่า ขณะที่กิจกรรมที่ขาดการสื่อสารหรือไม่ได้เปิดพื้นที่ให้ชุมชนมีส่วนร่วม มักนำไปสู่ปัญหาความขัดแย้ง ความรู้สึกไม่ได้รับประโยชน์ และการต่อต้านจากประชาชนในบางพื้นที่ นอกจากนี้หลายฝ่ายยังสะท้อนว่า แม้หน่วยงานต่าง ๆ จะเริ่มเห็นความสำคัญของการทำงานร่วมกันมากขึ้น แต่ยังพบข้อจำกัดด้านการสื่อสาร การประสานงาน และการขาดกลไกกลางในการเชื่อมโยงความร่วมมือระหว่างภาคส่วน ส่งผลให้บางกิจกรรมยังไม่สามารถกระจายผลประโยชน์ไปสู่ชุมชนได้อย่างทั่วถึง

อีกทั้ง ภาครัฐกิจท่องเที่ยวและภาคเอกชนยังมองว่า ภาครัฐควรมีบทบาทในการสนับสนุน “ระบบนิเวศเมือง” (Urban Ecosystem) เพื่อรองรับการจัดกิจกรรม เช่น ระบบขนส่งสาธารณะ พื้นที่สาธารณะ ห้องน้ำสวนสาธารณะ ระบบ Feeder ป้ายสื่อสารเมือง และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวและผู้เข้าร่วมกิจกรรม ขณะที่ภาควิชาการควรมีบทบาทในการพัฒนาองค์ความรู้ การวิเคราะห์ข้อมูล และการวางยุทธศาสตร์ร่วมกับพื้นที่ เพื่อให้การพัฒนาเมืองผ่านเทศบาลสามารถดำเนินไปได้อย่างยั่งยืน

ผลการศึกษาจึงสะท้อนว่า การพัฒนาเมืองผ่านเทศบาลและอีเวนต์จำเป็นต้องอาศัย “การมีส่วนร่วมแบบพหุภาคี” (Multi-stakeholder Participation) ที่เน้นความร่วมมือ ความเป็นเจ้าภาพร่วม และการสร้างเป้าหมายร่วมของเมือง โดยเฉพาะการเปิดพื้นที่ให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทในการกำหนดอนาคตของเมืองร่วมกันอย่างแท้จริง เพื่อให้กิจกรรมเมืองสามารถเชื่อมโยงเศรษฐกิจ การท่องเที่ยว คุณภาพชีวิต และอัตลักษณ์ของชุมชนเข้าด้วยกันได้อย่างสมดุลและยั่งยืน

“กิจกรรมไม่ได้ช่วยแค่เรื่องนักท่องเที่ยว แต่ทำให้คนในเมืองกลับมารู้สึกภูมิใจกับพื้นที่ของตัวเอง” (ผู้ประกอบการท่องเที่ยว ข, 2569)

“ถ้าชุมชนไม่ได้รู้สึกว่าเป็นเจ้าของงาน สุดท้ายงานก็จะอยู่ได้ไม่นาน เพราะคนในพื้นที่จะรู้สึกว่าเป็นเรื่องของคนนอกมากกว่าของเมืองตัวเอง” (ตัวแทนชุมชนเมืองสงขลา ข, 2569)

“ที่ผ่านมาแต่ละหน่วยงานต่างคนต่างจัด ทำให้กิจกรรมบางช่วงซ้ำกัน แข่งกันเอง และไม่ได้สร้างภาพรวมของเมืองร่วมกัน” (ผู้ประกอบการท่องเที่ยว ข, 2569)

“บทบาทของรัฐไม่ใช่แค่สนับสนุนงบประมาณ แต่ต้องช่วยสร้างระบบนิเวศของเมืองให้พร้อม ทั้งเรื่องพื้นที่ การเดินทาง และสิ่งอำนวยความสะดวก” (ผู้แทนสมาคมธุรกิจท่องเที่ยว ก, 2569)

“อีเวนต์ที่ดีต้องทำให้คนในชุมชนรู้สึกว่าเขาได้ประโยชน์และมีส่วนร่วม ไม่ใช่แค่ได้รับผลกระทบจากการปิดถนนหรือการใช้พื้นที่” (ผู้แทนภาคประชาชน ก, 2569)

3. การพัฒนาโมเดล “Event for City Model”

จากการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และเวทีเสวนา “Event for City: เวทีร่วมคิด ร่วมทำ สู่การพัฒนาเมืองร่วมกัน” ผู้วิจัยได้พัฒนา “Event for City Model: 4P+3E” เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเมืองผ่านเทศบาลและการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดสงขลา

โมเดลดังกล่าวถูกพัฒนาขึ้นในลักษณะของ “โมเดลเชิงกระบวนการ” (Process-based Model) เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างกลไกความร่วมมือของภาคส่วนต่าง ๆ กระบวนการพัฒนาเมือง และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการขับเคลื่อนเมืองผ่านเทศบาล โดยโมเดลประกอบด้วย 3 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการขับเคลื่อน (Process) และผลลัพธ์ (Outcome)

ในส่วนของปัจจัยนำเข้า (Input) ผู้วิจัยได้พัฒนากลไกการขับเคลื่อนแบบ “4P” ซึ่งประกอบด้วย ภาครัฐ (Public) ภาคเอกชน (Private) ภาคประชาชน (People) และภาควิชาการ/วิชาชีพ (Professional/Academic) โดยทั้ง 4 ภาคส่วนมีบทบาทเชื่อมโยงกันในลักษณะเครือข่ายความร่วมมือเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาเมืองร่วมกัน

ภาครัฐมีบทบาทในการกำหนดนโยบาย สนับสนุนงบประมาณ และพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของเมือง ขณะที่ภาคเอกชนสนับสนุนด้านการลงทุน การตลาด และการสร้างกิจกรรมสร้างสรรค์ ส่วนภาคประชาชนทำหน้าที่สะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่น ถ่ายทอดวัฒนธรรม และร่วมออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ ขณะที่ภาควิชาการและวิชาชีพสนับสนุนองค์ความรู้ งานวิจัย การออกแบบกิจกรรม และการประเมินผลเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างเป็นระบบ

เมื่อเกิดการบูรณาการความร่วมมือของทั้ง 4 ภาคส่วน จะนำไปสู่กระบวนการพัฒนาเมือง (Process) ตามยุทธศาสตร์ “3E” ได้แก่ Experience & Identity, Ecosystem & Infrastructure และ Empathy & Inclusion

Experience & Identity เป็นการสร้างประสบการณ์และอัตลักษณ์เมืองผ่านเทศบาล โดยใช้ทุนทางวัฒนธรรม อาหาร วิถีชีวิต และพหุวัฒนธรรมของจังหวัดสงขลาเป็นจุดเด่นในการสร้างภาพจำและความแตกต่างของเมือง

Ecosystem & Infrastructure เป็นการพัฒนาระบบนิเวศเมืองและโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับเทศบาล และการท่องเที่ยว เช่น พื้นที่สาธารณะ ระบบคมนาคม การจัดการสิ่งแวดล้อม ระบบสื่อสารเมือง และเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน

Empathy & Inclusion เป็นการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนและการกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม โดยให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตของชุมชน การรับฟังเสียงของคนในพื้นที่ และการลดผลกระทบจากกิจกรรมเมือง

ทั้ง 3 ยุทธศาสตร์ทำงานเชื่อมโยงกันในลักษณะพลวัต (Dynamic Interaction) กล่าวคือ การสร้างอัตลักษณ์เมืองจำเป็นต้องอาศัยระบบนิเวศและโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสม ควบคู่กับการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

สำหรับผลลัพธ์ (Outcome) ของโมเดล พบว่า การทำงานร่วมกันของกลไก 4P และยุทธศาสตร์ 3E จะนำไปสู่การสร้างเมืองที่มีอัตลักษณ์และภาพลักษณ์ที่ชัดเจน เกิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การมีส่วนร่วมของชุมชน และเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาคส่วน ทำให้มีรายได้เกิดขึ้นชุมชนเพิ่มขึ้น จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรมเพิ่มขึ้น อัตราการกลับมาเยือนซ้ำของนักท่องเที่ยว และการเกิดเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาคส่วน นอกจากนี้ ยังช่วยสร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ การท่องเที่ยว และคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่

ดังนั้น “Event for City Model: 4P+3E” จึงเป็นโมเดลการพัฒนาเมืองเชิงบูรณาการที่เชื่อมโยงกลไกความร่วมมือของทุกภาคส่วนเข้ากับยุทธศาสตร์การพัฒนาเมืองผ่านเทศบาล เพื่อขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาไปสู่การเป็นเมืองแห่งกิจกรรมสร้างสรรค์และเมืองเทศบาลอย่างยั่งยืนในอนาคต

อภิปรายผล

ผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาเมืองผ่านเทศกาลและการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดสงขลา สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ว่า เทศกาลและอีเวนต์มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเมืองจังหวัดสงขลา ทั้งในมิติด้านเศรษฐกิจ การท่องเที่ยว ภาพลักษณ์เมือง สังคม และวัฒนธรรม โดยเฉพาะกิจกรรมที่สะท้อนอัตลักษณ์เฉพาะของพื้นที่ เช่น อาหารพื้นถิ่น พหุวัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชน และพื้นที่เมืองเก่า ซึ่งสามารถสร้างความจดจำ เพิ่มประสบการณ์ใหม่ให้นักท่องเที่ยว และยกระดับความสามารถในการแข่งขันของเมืองได้ ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดเมืองสร้างสรรค์ของ Landry, C. ที่เสนอว่า เมืองควรใช้ทุนทางวัฒนธรรม ความคิดสร้างสรรค์ และกิจกรรมสาธารณะเป็นกลไกในการสร้างพลวัตทางเศรษฐกิจและสังคม (Landry, C., 2008) ขณะเดียวกัน ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Richards, G. ที่อธิบายว่า เทศกาลและกิจกรรมทางวัฒนธรรมมีบทบาทสำคัญในการสร้าง “ประสบการณ์เมือง” (City Experience) และสร้างความแตกต่างให้เมืองท่องเที่ยวในยุคเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Richards, G., 2018) และสอดคล้องกับ Richards ที่เสนอว่าเทศกาลร่วมสมัยมีบทบาทมากกว่าการเป็นกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว แต่เป็นกลไกสร้างความมีชีวิตชีวาของเมือง และส่งเสริมการพัฒนาเมืองในมิติทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจควบคู่กัน (Richards, G., 2023)

นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสะท้อนว่า จังหวัดสงขลา โดยเฉพาะพื้นที่หาดใหญ่ มีศักยภาพทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวจากทุนด้านการแพทย์ การศึกษา อุตสาหกรรมยางพารา ภาคเกษตรกรรม และการเป็นศูนย์กลางการค้าของภาคใต้ อย่างไรก็ตาม เมืองยังมีข้อจำกัดสำคัญในฐานะ “เมืองทางผ่าน” ที่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติมักใช้เวลาพำนักระยะสั้นก่อนเดินทางต่อไปยังพื้นที่อื่น ส่งผลให้เทศกาลและอีเวนต์ถูกมองว่าเป็นเครื่องมือพัฒนาเมืองที่ช่วยสร้างแรงดึงดูดทางการท่องเที่ยว กระตุ้นการใช้จ่ายและเพิ่มระยะเวลาการพำนักของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะกิจกรรมที่สามารถสร้างประสบการณ์ใหม่และดึงดูดการเดินทางซ้ำได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Getz, D. ที่มองว่า เทศกาลและอีเวนต์สามารถทำหน้าที่เป็นกลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจ (Economic Driver) ที่ช่วยกระตุ้นการใช้จ่าย การจ้างงาน และการสร้างรายได้ให้แก่เมืองและผู้ประกอบการในพื้นที่ (Getz, D., 2010)

ผลการวิจัยยังพบว่า ผู้ประกอบการ ร้านอาหาร โรงแรม ตลาดชุมชน และธุรกิจ Micro SME ในจังหวัดสงขลาได้รับประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากการจัดเทศกาลอย่างชัดเจน โดยกิจกรรมเมืองช่วยสร้างการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจ กระจายรายได้สู่ผู้ประกอบการรายย่อย และเพิ่มโอกาสทางธุรกิจให้แก่ชุมชนในพื้นที่ สะท้อนให้เห็นว่าเทศกาลไม่ได้เป็นเพียงกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเท่านั้น แต่ยังเป็นกลไกสำคัญของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในระดับเมือง ทั้งนี้ ผลการศึกษายังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐกานต์ รัตนพันธุ์ และคณะ ที่พบว่า จังหวัดสงขลา มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นเมืองไมซ์และเมืองอีเวนต์ของกลุ่ม IMT-GT จากความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน โรงแรม ศูนย์ประชุม และกิจกรรมทางวัฒนธรรม (ญัฐกานต์ รัตนพันธุ์ และคณะ, 2560) รวมถึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชญาณิศา วงษ์พันธุ์ ที่พบว่า จังหวัดสงขลาสามารถพัฒนากิจกรรมมหรหรรศจรรย์วุ่นให้เป็นแบรนด์การท่องเที่ยวระดับนานาชาติได้ผ่านการสร้างอัตลักษณ์กิจกรรมและเครือข่ายความร่วมมือในพื้นที่ (ชญาณิศา วงษ์พันธุ์, 2563)

ในด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ผลการวิจัย พบว่า การพัฒนาเมืองผ่านเทศกาลอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และภาควิชาการ โดยชุมชนควรมีบทบาทในฐานะ “เจ้าของพื้นที่” และมีส่วนร่วมในการออกแบบ ตัดสินใจ และกำหนดทิศทางการพัฒนาเมืองร่วมกัน ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของ Arnstein, S. R. ที่เสนอว่า การพัฒนาอย่างยั่งยืนจะเกิดขึ้นได้เมื่อประชาชนมีอำนาจในการมีส่วนร่วมและสามารถร่วมกำหนดทิศทางการพัฒนาได้อย่างแท้จริง (Arnstein, S. R., 1969) นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ บัญญัติ แพรกปาน และคณะ ที่พบว่า การพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าสงขลาจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และ

ชุมชน เพื่อรักษาอัตลักษณ์ของเมืองและสร้างสมดุลระหว่างการท่องเที่ยวกับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ (บุญญิตี แพรกปาน และคณะ, 2568)

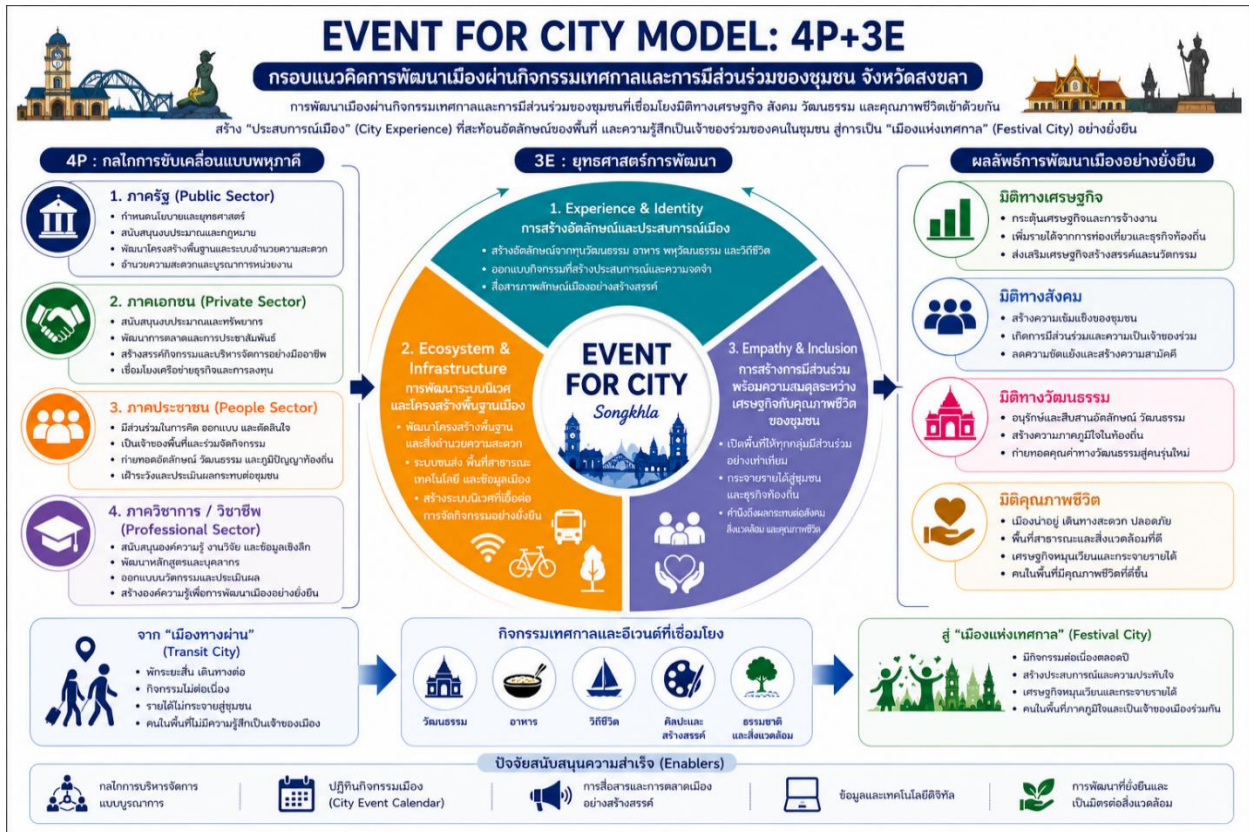
อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยยังสะท้อนข้อจำกัดสำคัญของการพัฒนาเมืองผ่านเทศกาลในจังหวัดสงขลา ได้แก่ การขาดกลไกกลางในการบริหารจัดการกิจกรรมเมือง การเชื่อมโยงหน่วยงานที่ยังไม่เป็นระบบ การแข่งขันและความซ้ำซ้อนของกิจกรรม รวมถึงปัญหาการกระจายผลประโยชน์และผลกระทบต่อชุมชนในช่วงการจัดกิจกรรม เช่น ปัญหาการจราจร การใช้พื้นที่สาธารณะ และข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐานของเมือง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า แม้จังหวัดสงขลาจะมีศักยภาพด้านกิจกรรมเมืองและการท่องเที่ยวสูง แต่ยังคงจำเป็นต้องมีระบบบริหารจัดการเมืองที่สามารถเชื่อมโยงทุกภาคส่วนเข้าด้วยกันอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ การท่องเที่ยว และคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ จากการสังเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจึงพัฒนา “Event for City Model: 4P+3E” เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเมืองผ่านเทศกาลและการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างยั่งยืน โดยโมเดลดังกล่าวประกอบด้วยกลไกการขับเคลื่อนแบบ 4P ได้แก่ ภาครัฐ (Public Sector) ภาคเอกชน (Private Sector) ภาคประชาชน (People Sector) และภาควิชาการ/วิชาชีพ (Professional Sector) ร่วมกับยุทธศาสตร์การพัฒนา 3 ด้าน (3E) ได้แก่ การสร้างอัตลักษณ์และประสบการณ์เมือง (Experience & Identity) การพัฒนาระบบนิเวศและโครงสร้างพื้นฐานเมือง (Ecosystem & Infrastructure) และการสร้างการมีส่วนร่วมควบคู่กับความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจกับคุณภาพชีวิตของชุมชน (Empathy & Inclusion) ซึ่งโมเดลดังกล่าวสะท้อนแนวคิดการพัฒนาเมืองแบบบูรณาการที่เชื่อมโยงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ การท่องเที่ยว วัฒนธรรม และการมีส่วนร่วมของประชาชนเข้าด้วยกัน เพื่อขับเคลื่อนจังหวัดสงขลาไปสู่การเป็นเมืองแห่งกิจกรรมสร้างสรรค์และเมืองเทศกาลอย่างยั่งยืนในอนาคต ผลการวิจัยยังสะท้อนลักษณะการบริหารจัดการแบบพหุภาคี (Multi-level Governance) สอดคล้องกับ Karic และ Diller ที่อธิบายว่าความสำเร็จของการพัฒนาเมืองผ่านกิจกรรมจำเป็นต้องอาศัยการประสานงานระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และเครือข่ายความร่วมมือในหลายระดับ (Karic, S., & Diller, C., 2023) อีกทั้งสะท้อนบทบาทของทุนสร้างสรรค์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับ Homsombat et al. ที่พบว่าคุณลักษณะของเมืองสร้างสรรค์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการพัฒนาเศรษฐกิจระดับภูมิภาคในบริบทประเทศไทย (Homsombat, W., et al., 2025)

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ การขยายกรอบแนวคิดการพัฒนาเมืองผ่านเทศกาลจากแนวคิด Festival City และ Event-led Urban Development ที่มักให้ความสำคัญกับผลลัพธ์ด้านเศรษฐกิจ การท่องเที่ยว และการสร้างภาพลักษณ์เมือง ไปสู่การมองเทศกาลในฐานะกลไกการพัฒนาเมืองที่เชื่อมโยงมิติทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และคุณภาพชีวิตของประชาชนเข้าด้วยกันอย่างบูรณาการ ผลการวิจัยนำไปสู่การพัฒนา “Event for City Model: 4P+3E” ซึ่งประกอบด้วยกลไกการขับเคลื่อนจากความร่วมมือของภาครัฐ (Public Sector) ภาคเอกชน (Private Sector) ภาคประชาชน (People) และภาคีเครือข่าย (Partnership) ร่วมกับเป้าหมายการพัฒนาใน 3 มิติ ได้แก่ Experience, Ecosystem และ Empathy โดยชี้ให้เห็นว่า ความสำเร็จของการพัฒนาเมืองผ่านเทศกาลไม่ได้ขึ้นอยู่กับจำนวนผู้เข้าร่วมงานหรือรายได้ทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับความสามารถในการสร้างประสบการณ์เมือง (City Experience) ที่สะท้อนอัตลักษณ์ของพื้นที่ การพัฒนาระบบนิเวศเมืองที่เอื้อต่อการเรียนรู้และความคิดสร้างสรรค์ ตลอดจนการสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมและการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนาเมือง นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสะท้อนให้เห็นว่า จังหวัดสงขลาและอำเภอหาดใหญ่ ซึ่งมีทุนทางวัฒนธรรม ความหลากหลายของผู้คน และศักยภาพด้านการ

ท่องเที่ยว สามารถใช้เทศกาลเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับอัตลักษณ์เมืองและพัฒนาไปสู่การเป็นเมืองแห่งเทศกาล (Festival City) ได้ ภายใต้เงื่อนไขของการบริหารจัดการแบบพหุภาคีและการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

ภาพที่ 1 โมเดล "Event for City Model: 4P+3E"

ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากการสังเคราะห์ข้อมูลการวิจัย

สรุปและข้อเสนอแนะ

เทศกาลและอีเวนต์เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาเมืองจังหวัดสงขลา ทั้งในมิติด้านเศรษฐกิจ การท่องเที่ยว ภาพลักษณ์เมือง และการสร้างพื้นที่ทางสังคมและวัฒนธรรม โดยจังหวัดสงขลา มีศักยภาพจากทุนทางวัฒนธรรม อาหาร พหุวัฒนธรรม และโครงสร้างเศรษฐกิจของเมืองที่เอื้อต่อขับเคลื่อนเมืองผ่านกิจกรรมสร้างสรรค์ ดังนั้น การพัฒนาเมืองผ่านอีเวนต์ให้เกิดความยั่งยืนจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะการเปิดพื้นที่ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการออกแบบและกำหนดทิศทางของกิจกรรมเมืองร่วมกัน ผู้วิจัยจึงเสนอว่า จังหวัดสงขลาควรมีหน่วยงานหรือกลไกกลางในการบริหารจัดการปฏิทินกิจกรรมเมืองอย่างบูรณาการ เพื่อเชื่อมโยงการทำงานระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และภาควิชาการให้เกิดทิศทางการพัฒนาเมืองร่วมกันอย่างชัดเจน ควบคู่กับการส่งเสริมเทศกาลที่สะท้อนอัตลักษณ์ของจังหวัด ทั้งด้านวัฒนธรรม อาหาร วิถีชีวิต และพหุวัฒนธรรม เพื่อสร้างความแตกต่างและยกระดับศักยภาพการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวของเมือง นอกจากนี้ ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการจัดกิจกรรม ตั้งแต่การวางแผน การออกแบบ การดำเนินงาน และการประเมินผล เพื่อสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของพื้นที่ ลดผลกระทบต่อชุมชน

และกระจายผลประโยชน์สู่เศรษฐกิจฐานรากอย่างทั่วถึง ขณะเดียวกัน จังหวัดสงขลาควรเร่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบนิเวศเมืองให้สามารถรองรับเทศกาลและการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งระบบขนส่งสาธารณะ พื้นที่จอดรถ พื้นที่สาธารณะ ระบบจัดการขยะ และระบบข้อมูลข่าวสารเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวและประชาชน รวมถึงส่งเสริมบทบาทของภาคเอกชนในการสนับสนุนกิจกรรมสร้างสรรค์ การตลาดเมือง และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางเศรษฐกิจ เพื่อยกระดับหาดใหญ่ สงขลาสู่ เมืองแห่งเทศกาล (Festival City) ที่สามารถสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ควบคู่กับคุณภาพชีวิตและความภาคภูมิใจของคนในชุมชนได้อย่างยั่งยืน โดยเฉพาะภายหลังวิกฤตน้ำท่วมใหญ่ปี พ.ศ. 2568 ที่ทำให้เมืองจำเป็นต้องฟื้นฟูทั้งในมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และภาพลักษณ์เมืองผ่านกิจกรรมเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ร่วมกัน นอกจากนี้ สำหรับข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณเกี่ยวกับผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และการท่องเที่ยวจากเทศกาลในจังหวัดสงขลา เพื่อสร้างข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ชัดเจนมากขึ้น รวมถึงศึกษาการพัฒนาเมืองผ่านเทศกาลในพื้นที่อื่นทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อนำมาเปรียบเทียบและพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการเมืองที่เหมาะสมกับบริบทของจังหวัดสงขลา ตลอดจนศึกษาบทบาทของสื่อดิจิทัล เทคโนโลยี และการสื่อสารเมืองในการสร้างภาพลักษณ์เมืองและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านเทศกาล รวมทั้งศึกษาการนำ “Event for City Model: 4P+3E” ไปทดลองใช้ในพื้นที่จริง เพื่อประเมินประสิทธิภาพ ปัญหา อุปสรรค และแนวทางพัฒนาโมเดลให้เหมาะสมกับบริบทของเมืองในอนาคต ตลอดจนศึกษามิติด้านคุณภาพชีวิตของชุมชนและผลกระทบทางสังคมจากการจัดกิจกรรมเมือง เพื่อสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ การท่องเที่ยว และความยั่งยืนของชุมชนในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

- ชญานิศา วงษ์พันธุ์. (2563). แนวทางการพัฒนาแบรนด์การท่องเที่ยวมทรรมธุรกิจวิวชน จังหวัดสงขลาประเทศไทย. วารสารการท่องเที่ยวและการบริการ, 15(2), 45-61.
- โชติพงษ์ บุญฤทธิ์. (2559). การพัฒนาเส้นทางจักรยานเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในเขตเทศบาลนครสงขลาโดยกระบวนการมีส่วนร่วม. สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- ณัฐกานต์ รัตนพันธุ์ และคณะ. (2560). สงขลาเมืองแห่งไมซ์ เพื่อรองรับกลุ่มการท่องเที่ยว IMT-GT. วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 34(1), 115-132.
- ตัวแทนชุมชนเมืองสงขลา ก. (18 มี.ค. 2569). การสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองสงขลาอย่างยั่งยืน. (ชนาธิป ลีสิน, ผู้สัมภาษณ์)
- ตัวแทนชุมชนเมืองสงขลา ข. (18 มี.ค. 2569). การสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองสงขลาอย่างยั่งยืน. (ชนาธิป ลีสิน, ผู้สัมภาษณ์)
- บัญญัติ แพรกปาน และคณะ. (2568). การพัฒนาพื้นที่เชิงสร้างสรรค์บริเวณเมืองเก่าในจังหวัดสงขลา. วารสารสังคมพัฒนาศาสตร์, 8(2), 237-249.
- ผู้ประกอบการท่องเที่ยว ก. (12 มี.ค. 2569). การสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองสงขลาอย่างยั่งยืน. (ภัทธิตรา กลิ่นเลขา, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ประกอบการท่องเที่ยว ข. (18 มี.ค. 2569). การสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองสงขลาอย่างยั่งยืน. (ชนาธิป ลีสิน, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้แทนภาคประชาชน ก. (12 มี.ค. 2569). การสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองสงขลาอย่างยั่งยืน. (ภัทธิตรา กลิ่นเลขา, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้แทนภาคธุรกิจเอกชน ก. (12 มี.ค. 2569). การสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองสงขลาอย่างยั่งยืน. (ภัทธิตรา กลิ่นเลขา, ผู้สัมภาษณ์)

- ผู้แทนภาคธุรกิจเอกชน ข. (18 มี.ค. 2569). การสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองสงขลาอย่างยั่งยืน. (ชนาธิป ลีนิน, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้แทนสมาคมธุรกิจท่องเที่ยว ก. (12 มี.ค. 2569). การสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองสงขลาอย่างยั่งยืน. (ภัททิรา กลิ่นเลขา, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้แทนหอการค้า ก. (12 มี.ค. 2569). การสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองสงขลาอย่างยั่งยืน. (ภัททิรา กลิ่นเลขา, ผู้สัมภาษณ์)
- Arnstein, S. R. (1969). A ladder of citizen participation. *Journal of the American Institute of Planners*, 35(4), 216-224.
- Florida, R. (2002). *The rise of the creative class*. New York, NY: Basic Books.
- Getz, D. (2010). The nature and scope of festival studies. *International Journal of Event Management Research*, 5(1), 1-47.
- Homsombat, W, et al. (2025). Measuring the impact of creative city attributes on regional economic development in Thailand. *Asia-Pacific Journal of Regional Science*, 9, 357-385. <https://doi.org/10.1007/s41685-025-00374-w>.
- Karic, S., & Diller, C. (2023). Introducing a multi-level governance phase framework for event-led urban development formats. *ERDKUNDE*, 77(4), 287-320. <https://doi.org/10.3112/erdkunde.2023.04.03>
- Landry, C. (2008). *The creative city: A toolkit for urban innovators*. London, England: Earthscan.
- National Statistical Office. (2025). *Statistical Yearbook Thailand 2025*. Bangkok: National Statistical Office.
- Richards, G. (2018). Cultural tourism: A review of recent research and trends. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 36, 12-21. <https://doi.org/10.1016/j.jhtm.2018.03.005>.
- _____. (2023). Reviewing the effects of World Expos: Pulsar events for the eventful city. *Turisztikai és Vidékfejlesztési Tanulmányok*, 8(3), 70-87.
- UNCTAD. (2019). *Creative economy outlook*. Geneva, Switzerland: United Nations.